

УДК 342.24(497.115)"1968/1969"

DOI <https://doi.org/10.31212/tokovi.2024.2.vuk.239-267>

Original scientific paper/Оригинални научни рад

Received/Примљен: 30. 1. 2024.

Accepted/Прихваћен: 15. 7. 2024.

Игор ВУКАДИНОВИЋ

Балканолошки институт САНУ, Београд

vukadinovicigor3@gmail.com

ORCID: 0000-0001-7496-1128

Уклањање речи „Метохија“ из назива Аутономне покрајине Косова и Метохије 1968–1969. године

Апстракт: Циљ истраживања је да расветли околности које су пратиле уклањање речи *Метохија* из назива Аутономне покрајине Косова и Метохије 1968–1969. године, као и начин на који је ова промена спроведена. Истраживање је засновано на необјављеној грађи Архива Југославије, Државног архива Србије и Централног државног архива Албаније. Уклањање речи „Метохија“ из назива Аутономне покрајине Косова и Метохије извршили су посланици Скупштине Југославије и Скупштине Србије на седницама 1968. и 1969. године. Иницијатори ове промене били су албански функционери у Покрајинском комитету Савеза комуниста Србије за Косово и Метохију. Главни мотив за овакав потез био је то што је појам „Метохија“ сведочио о историјском српском и православном присуству на том простору.

Кључне речи: Метохија, Дукаћин, аутономија, Југославија, Србија, Косово и Метохија, Јосип Броз, комунистичка власт

*Увод – први покушај уклањања речи Метохија из назива
Обласног комитета КПЈ за Косово и Метохију*

Промена имена Аутономне покрајине Косова и Метохије у виду избацивања речи „Метохија“ из њеног назива 1968–1969. године иза себе је оставила бројна отворена питања. Прво од њих је зашто је ова промена извршена на другачији начин од осталих промена верификованих у амандманима на уставе Југославије и Србије 1968. и 1969. године. Осим процедуре, међу неистраженим питањима у вези са овом темом издвајају се

однос српских комунистичких функционера из државног, републичког и покрајинског нивоа власти према брисању речи „Метохија“ из назива Аутономне покрајине Косова и Метохије и начин на који су они прихватили ову промену.

Реч „Метохија“ води порекло из грчког језика и у Србији је током средњег века означавала манастирско имање, односно земљу под управом манастира.¹ Велики број оваквих поседа на простору око токова реке Бели Дрим и њених притока, учинио је да термин „Метохија“ почне да се користи као назив ширег географског подручја. Географ Јован Цвијић је под Метохијом подразумевао северни део простране тектонске котлине, која је са три стране била ограђена високим планинама – Проклетијама, Мокром Гором и Шар-планином, док су је од Косова одвајале ниже планине Голеш, Чичавица и Црнољева. Као други део ове котлине Цвијић је наводио Призренску област.² Он је разликовао Метохију и Призренску област од суседних географских целина – Косовске котлине, Ибарског Колашина, Рогозне, Шар-планине, Горње Мораве и Доње Мораве. Цео овај простор Цвијић је у ширем смислу сматрао делом „Старе Србије“.³ У књизи *Балканско полуострво и јужнословенске земље* Цвијић је, анализирајући основне психичке црте јужнословенских народа на Балкану, издвојио „косовско-метохиски варијетет“, као један од варијетета централног типа. Он је навео да овом варијетету припада становништво Косова, Метохије, Подримља, Средске и Сиринићке жупе.⁴

Назив „Косово и Метохија“ као јединствена територијална одредница није изворно коришћен у српској народној, књижевној и научној традицији пре Другог светског рата.⁵ Прва организација која је у свом

1 Станоје Станојевић, *Народна енциклопедија српско-хрватско-словеначка. II издање, II књига (И–М)*, (Нови Сад; Сремски Карловци: Будућност; Књижарница Зорана Стојановића, 2001), 748.

2 Цвијић је на почетку поглавља о Метохији и Призренској котлини навео да је овај простор било „најтеже испитати због Арбанаса и поарбанашених Срба“, који су наоружани пресретали испитиваче и ометали њихов рад. Он је Метохију означио као „област највеће личне несигурности на Балканском полуострву“. Видети: Јован Цвијић, *Основе за географију и геологију Македоније и Старе Србије*, ур. Драгутин Петровић, Драгутин Ранковић, (Београд: САНУ, 1996), 389–390.

3 Исто, 315–417.

4 Јован Цвијић, *Балканско полуострво и јужнословенске земље*, (Београд: Народна библиотека Србије, 2012), 465–468.

5 О географском значењу појмова „Косово“ и „Метохија“ видети: Јован Костић, *Косовска котлина кроз векове. Старо Рујце*, (Београд: Друштво „Стојан Новаковић“, 2014), 15–19, Цвијић, *Основе за географију и геологију Македоније и Старе Србије*, 337, 368, 389, 402, 424–517; Атанасије Урошевић, *Косово*, (Београд: Научно дело, 1965), 1–3;

имену објединила речи „Косово“ и „Метохија“ била је Обласни комитет Комунистичке партије Југославије за Косово и Метохију, који је формиран 1937. године.⁶ Главни критеријум за формирање Обласног комитета КПЈ за Косово и Метохију било је обједињавање већински албанских срезова у Југославији. Насупрот властима Краљевине Југославије, које су у овом делу земље одређивале границе области (1922–1929) и потом бановина тако да Срби чине већину у свакој од њих, комунисти су спровели супротну политику.⁷ Према попису из 1931. године, од петнаест срезова који су потпали под надлежност Обласног комитета КПЈ за Косово и Метохију, у тринаест су најбројније становништво били Албанци, уз њихово значајно присуство и у преостала два среза.⁸ Данашње територијално значење појма „Косово и Метохија“ обликовано је од стране Комунистичке партије Југославије преко територијалног опсега Аутономне косовско-метохијске области, коју су комунисти формирали по преузимању власти.

Иако је термин „Косово и Метохија“ установљен од стране КПЈ како би се установила већински албанска територијална јединица у Југославији, поједини албански комунисти нису били задовољни присуством речи „Метохија“ у називу области. За разлику од речи „Косово“, и других српских топонима које су Албанци махом преузимали и прилагођавали их албанском језику, реч „Метохија“ се није често користила

Станојевић, *Народна енциклопедија српско-хрватско-словеначка. II издање, II књига (И–М)*, 748; Симиша Мишић, *Историјска географија српских земаља (VI–XVI век)*, (Београд: Центар за историјску географију Филозофског факултета; Пожаревац: Народни музеј „Пожаревац“), 9, 10, 111–113; Милош Јагодић, *Србија и Стара Србија (1839–1868). Наслеђе на југу*, (Београд: Еволута, 2016), 23–32. О административној подели на овом простору за време последњих деценија османске владавине видети: Милош Јагодић, *Српско-албански односи у Косовском вилајету: (1878–1912)*, (Београд: Завод за уџбенике, 2009), 1–15.

6 Петар Ристановић, *Косовско питање. 1974–1989*, (Нови Сад: Прометеј, 2020), 9–10; Игор Вукадиновић, *Аутономија Косова и Метохије у Србији (1945–1969)*, (Београд: Балканолошки институт САНУ, 2021), 139; Божица Славковић, „Политичке, економске и културне прилике на Косову и Метохији 1929–1941“, (докторска дисертација, Универзитет у Београду, Филозофски факултет, Одељење за историју, 2014), 255–256.

7 Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца је 1922. године у овом делу земље формирала четири области – Врањску (која је обухватала Косовско Поморавље), Косовску (обухватала већи део Косовске котлине и Топлицу), Рашку (обухватала Митровицу и Ибарски Колашин) и Зетску (обухватала Метохију). Видети: Божица Славковић, *Политичке, економске и културне прилике на Косову и Метохији 1929–1941*, (Београд: Просвета; Принцип, 2018), 24.

8 *Definitivni rezultati popisa stanovništva od 31 marta 1931 godine. Knjiga II Prisutno stanovništvo po veroispovesti*, (Београд: Државна штамарија, 1938), 8, 10–12.

међу Албанцима.⁹ Један од разлога за такво стање био је то што је термин „Метохија“ указивао на православно и српско присуство на том простору.

Током Другог светског рата Политбиро КПЈ је на неке од кључних позиција у Обласном комитету КПЈ за Косово и Метохију поставио комунисте из Албаније. Најутицајнији у овој групи био је Фадиљ Хоџа, кога је партијски врх КПЈ 15. априла 1943. именовано за команданта „Главног штаба НОВ и ПО Косова и Метохије“. Утицај албанских комуниста у Обласном комитету КПЈ брзо је дошао до изражаја. На Шестом партијском саветовању Обласног комитета КПЈ за Косово и Метохију од 3. до 5. новембра 1943. одлучено је да се Обласни комитет уздигне на ниво покрајинског комитета (у статусу покрајинског комитета тада је била и организација КПЈ за Србију) и да се реч Метохија у називу Обласног комитета замени термином „Дукађин“.¹⁰ Обласни комитет КПЈ за Косово и Метохију преименован је у „Покрајински комитет КПЈ за Косово и Дукађин“. Промена је образложена тиме да „народ тако зове ову област“, а њен иницијатор био је Фадиљ Хоџа, чији штаб је променио име у „Главни штаб НОВ и ПО Косова и Дукађина“.¹¹ На саветовању је одлучено и да Покрајински комитет буде оперативно подељен на Обласни комитет за Дукађин и Обласни комитет за Косово и да се у што скорије време формира Народноослободилачки одбор Косова и Дукађина.¹²

Непуна два месеца касније, од 31. децембра 1943. до 2. јануара 1944, у месту Бујан на северу Албаније одржана је оснивачка конференција Народноослободилачког одбора Косова и Дукађина. На конференцији је учествовало 49 делегата, од којих су 42 били Албанци, три Срби, три Црногорци и један Муслиман. Формирано је Председништво НОО Косова и Дукађина, које је имало девет чланова, од којих је шесторо претходно учествовало у раду окупационог апарата „Краљевине Албаније“.¹³

9 Arkivi Qendror i Shtetit (AQSH), f. 161, Mëkëmbësia e Përgjithshme, v. 1941, d. 706, Shkresë e Komisariatit të Lartë për Kosovë, Dibër e Strugë me emërtimin e ri të Gjilanit e Ferizoviqit, një listë me ndryshimet toponomastike në krahinat e ndryshme dhe stacionet hekurudhore të territoreve të ish Jugosllavisë dhënë Shqipërisë.

10 *Зборник Народноослободилачког рата. Том 1. Књига 19. Борбе на Косову 1941–1944*, ур. Фабијан Трго, (Београд: Војноисторијски институт, 1969), 315.

11 Првог, неуспешног покушаја избацивања речи „Метохија“ из назива Обласног комитета КПЈ, Фадиљ Хоџа се присетио на састанку Комисије за промену Статута Косова и Метохије 16. марта 1968. Опширније: Државни архив Србије (ДАС), фонд БИА, III-120, ф. 3, Наставак седнице о статусу Покрајине, 16. 3. 1968, а.ј. 5.

12 *Зборник НОР, том 1, књ. 19*, 315–319.

13 *Narodni odbor Autonomne kosovsko-metohijske oblasti 1943–1953. Osnovni materijali sa zasedanja*, (Priština: Narodni odbor Autonomne kosovsko-metohijske oblasti, 1955),

Секретар Покрајинског комитета КПЈ Павле Јовићевић је 31. јануара 1944. писмом обавестио Политбиро КПЈ о извршеним променама у партијској организацији на Косову и Метохији у протеклом периоду. Он је известио партијски врх да је донета одлука да се Метохија зове „Дукађин“, напоменувши да Албанци читаву област Косова и Метохије углавном зову само „Косово“.¹⁴

Политбиро ЦК КПЈ је 28. марта 1944. послао писмо партијском огранку на Косову и Метохији, у којем је упутио одређене замерке на његов рад. Критиковање нижих партијских органа било је уобичајена пракса у КПЈ током рата, а критике у овом писму биле су блаже него у писмима које је партијски врх упућивао Обласном комитету током 1942. и 1943. године. У писму упућеном у марту 1944, чији је састављач највероватније био Милован Ђилас, поручено је да промена назива области Метохија у Дукађин није била исправна. Ђилас је ово образложио тиме да област Дукађин територијално обухвата и крајеве који се налазе у Албанији и прелазе југословенско-албанску границу. Ипак, он је поручио да Политбиро КПЈ нема ништа против да се задржи назив „Дукађин“, уколико народ заиста тако зове ту област.¹⁵

Огранак КПЈ за Косово и Метохију прихватио је сугестије Политбироа, тако да је „Покрајински комитет КПЈ за Косово и Дукађин“ поново постао „Обласни комитет КПЈ за Косово и Метохију“, а термин „Дукађин“ замењен је термином „Метохија“ и у називу Обласног народноослободилачког одбора. Пошто је Обласни комитет у мају 1945. прикључен новоформираној Комунистичкој партији Србије, у наредном периоду носио је име „Обласни комитет Комунистичке партије Србије за Косово и Метохију“. Када је 3. септембра 1945. године Скупштина Србије прогласила

12; Venceslav Glišić, „Bujanska konferencija (31. decembar 1943–2. januar 1944)“, *Vojnoistorijski glasnik* 1/1990, 113–115; Branko Petranović, „Avnoj i Bujanska konferencija“, *Kosovo: prošlost i sadašnjost*, (Beograd: Međunarodna politika, 1989), 135–136; Ali Hadri, *Narodnooslobodilački odbori na Kosovu (1941–1945)*, (Priština: Zavod za istoriju Kosova, 1975), 62–67; Ana Lalaj, „Konferenca e Bujanit, 31 dhjetor 1943 – 2 janar 1944, një analizë e rivlerësuar“, *Studime historike* 1–2/2011, 135–160.

14 *Зборник НОР, том 1, књ. 19*, док. 93, 418–419.

15 Писмо ЦК КПЈ Обласном комитету је саставио Милован Ђилас. Опширније видети: Архив Југославије (АЈ), фонд 507, ЦК СКЈ, ЦК КПЈ 1944/117, Писмо Централног комитета Комунистичке партије Југославије Обласном комитету Комунистичке партије Југославије за Косово и Дукађин, 28. март 1944.

аутономију на том простору, за њено име одређен је термин „Аутономна косовско-метохијска област“.¹⁶

Формулисање захтева: покретање процедуре за промену уставног положаја аутономних покрајина у Србији након Брионског пленума

Обрачун Јосипа Броза са Александром Ранковићем и српским кадровима у Управи државне безбедности 1966. имао је далекосежне импликације на Косову и Метохији. Смена српских кадрова са позиција у сектору безбедности и постављање Албанаца на њихово место, праћени су паролама о „великосрпском угњетавању Албанаца“ у претходном периоду и захтевима за „остваривањем равномерне националне заступљености Албанаца“ у државним предузећима.¹⁷ Ова политика, коју је Фадиљ Хоџа спроводио уз подршку Броза и хрватских и словеначких кадрова у партијском врху, довела је до масовног исељавања Срба и њиховог отпуштања из јавних предузећа у Покрајини, што су забележиле и власти Албаније у том периоду.¹⁸

На крилима постбрионске кампање албански покрајински функционери су затражили и промену Устава Југославије и Устава Србије у оним деловима који су се односили на положај аутономних покрајина у Србији. Пошто су на састанку са Едвардом Кардељем у марту 1967. добили подршку за своје намере, руководиоци из Приштине су започели рад на формулисању захтева за променом Устава.¹⁹ Покрајинско веће Скупшти-

16 Аутономија је назив „Аутономна косовско-метохијска област“ носила до априла 1963. године, када је у новом Уставу преименована у „Аутономна покрајина Косово и Метохија“, што је назив који ће покрајина носити у наредних пет година. Видети: Вукадиновић, *Аутономија Косова и Метохије у Србији (1945–1969)*, 456–458; Миомир Гаталовић, *Косово и Метохија у југословенској државној политици Југославије 1958–1965*, (Београд: Институт за савремену историју, 2016), 98–107.

17 ДАС, Савез комуниста Косова, к. 1, 1966, Материјали са 7. пленарне седнице Покрајинског комитета СКС за Косово и Метохију, 12. октобар 1966; Љубодрог Димић, *Историја српске државности. књига 3. Србија у Југославији*, (Нови Сад: САНУ, 2001), 404–457; Миомир Гаталовић, *Бурна времена. Косово и Метохија у државној политици Југославије 1966–1969*, (Београд: Институт за савремену историју, 2018), 41–73; Вукадиновић, *Аутономија Косова и Метохије у Србији (1945–1969)*, 511–685.

18 Igor Vukadinović, „Strogo poverljivi izveštaji ministra spoljnih poslova Albanije o situaciji u Jugoslaviji i na Kosovu i Metohiji“, *Istorija 20. veka 1/2023*, 165–166; Атанасије Јевтић, „Хроника страдања Срба на Косову и Метохији (1941–1989)“, *Богословље 1–2/1989*, 67–73.

19 ДАС, ЦК СКС, к. 7, Централни комитет Савеза комуниста Србије: Белешке, информације, Разговор председника Савезне скупштине Е. Кардеља са делегацијом

не Косова и Метохије је 13. јула 1967. формирало Комисију за проучавање питања у вези са изменама и допунама Статута АП Косова и Метохије.²⁰ За председника Комисије изабран је председник покрајинске скупштине Фадиљ Хоџа. Статутарна комисија је током наредних месеци прикупљала материјале са циљем успостављања новог положаја аутономије Косова и Метохије у уставном поретку Србије и Југославије.

Седам месеци након покрајинске Статутарне комисије, на заједничкој седници Савезног већа и Већа народа Савезне Скупштине Југославије 31. јануара 1968. формирана је Комисија свих већа Савезне скупштине за уставна питања, на чије чело је постављен председник Савезне скупштине Милентије Поповић.²¹ У марту 1968. основана је и републичка Комисија за промену Устава Србије на челу са Драгославом Марковићем. Иако је покрајински статут био подређен вишим уставним актима, југословенски комунисти су, практично, обрнули редослед у спровођењу уставних промена. Главну иницијативу за промену Устава Југославије и Устава Србије предузимала је покрајинска Статутарна комисија Косова и Метохије, док су српски комунисти пасивно прихватили већину захтева које је испостављала Приштина.²² Како би се спречило евентуално незадовољство људи у Србији због оваквог начина доношења уставних амандмана, Петар Стамболић је предложио да се процедура за промену устава у што већој мери спроводи ван очију јавности.²³ Листови *Политика* и *Борба* су од руководства Савеза комуниста добили наредбу да заташкавају процедуру за промену уставног положаја аутономних покрајина, што је додатно погоршало положај Србије у уставној расправи.²⁴

Док је савезна Уставна комисија била у почетној фази свог рада, а републичка Уставна комисија још није ни била формирана, покрајинска Статутарна комисија је на заседању 21. фебруара 1968. саопштила да ће искорачити из својих примарних овлашћења која се сведе на питања по-

аутономне покрајине Косова и Метохије, 21. 3. 1967.

20 АЈ, фонд 837, Кабинет Председника Републике, П-5-б-2/63, Извештај о раду Комисије за проучавање питања у вези са изменама и допунама Статута АП Косова и Метохије, 25. 10. 1968.

21 АЈ, фонд 160, Савезна народна скупштина, 3937, Заједничка комисија свих већа за уставна питања 14. 2. 1968–23. 7. 1968, 4. седница Савезног већа и Већа народа, 31. 1. 1968.

22 Вукадиновић, *Аутономија Косова и Метохије у Србији (1945–1969)*, 559–564.

23 АЈ, 507, П/130, Заједничке седнице Председништва и ИК ЦК СКЈ, Седма седница одржана 11-12. 3. 1968, 27.

24 ДАС, ЦК СКС, к. 21, Стенографске белешке са састанка код друга Стамболића у вези уставних питања, 4. 11. 1968, 60, 62–63.

крајинског Статута и да ће се у наредном периоду бавити променом Устава Југославије и Устава Србије.²⁵ Током наредних недеља одржавани су састанци са циљем формулисања захтева у вези са уставним променама, а на састанку Статутарне комисије 16. марта 1968. отворена је тема избацавања речи Метохија из назива покрајине. Овај предлог је на састанку изнео правник Газменд Зајми. Са њим су се потом сложили Фадиљ Хоџа и Кадри Реуфи, који су предложили и да се у назив покрајине дода атрибут „социјалистичка“, како би се покрајине и у том сегменту изједначиле са републикама, које су овај атрибут у називу садржале од Устава из 1963. Фадиљ Хоџа је потом поручио да је „Метохија доста узак појам“, да се „Призрен никада није звао Метохија“ и да је „најадекватнији“ назив за покрајину „Косово“. Он је коришћење термина Метохија објаснио „претензијама српске и црногорске буржоазије на тај простор“; подсетио је на свој први покушај избацавања ове речи из назива Обласног комитета КПЈ 1943. године и истакао да „нарочито међу Црногорцима“ постоји отпор промени имена покрајине у виду уклањања речи „Метохија“.²⁶

На Хоџину аргументацију надовезала се потпредседница покрајинске скупштине Катарина Патрногић, која је рекла да је она из Призрена и да се „Призрен никада није звао метохијски крај“. Затим је поручила следеће: „И ја могу да вам кажем и ово, да сам читала Цвијића и могу да вам кажем да и он назива тај део Косовом. А Цвијић је био великосрбин, па ипак каже да је то Косово. И то су звали Косово, сви су звали. Што би правили вештачке творевине неке, које нама нису потребне“.²⁷ Није најјасније које дело Јована Цвијића је читала Катарина Патрногић, с обзиром на то да је у својим радовима Јован Цвијић географски одвајао Призрен и Метохију од Косова, док је цео овај простор у ширем смислу називао „Старом Србијом“, а не „Косовом“.²⁸

Патрногић је поручила да ни приликом формирања аутономије и усвајања имена Косово и Метохија након рата „нико није питао комунисте, ни Црногорце ни Србе који живе у Метохији, ни народ који тамо живи, шта они желе“. На основу тога, она је поручила да је „убеђена да и сада наши кадрови и комунисти и радни људи неће правити никакво питање због тога што ће покрајина добити нови назив, свој природни назив,

25 ДАС, БИА, III-120, ф. 5, Комисија за Статут АКМО. 21. 2. 1968, 4.

26 ДАС, БИА, III-120, ф. 3, Наставак седнице о статусу Покрајине, 16. 3. 1968, а. ј. 4–5.

27 Исто, а. ј. 5.

28 Цвијић, *Основе за географију и геологију Македоније и Старе Србије*.

који је и научно доказан²⁹. Подстичући промену имена покрајине, Патр-ногић је несвесно открила недемократску праксу партијског врха Савеза комуниста Југославије, који је најважније одлуке о уређењу земље доно-сио мимо ставова народа о чијој судбини је одлучивао.

Фадиљ Хоџа је предложио да се помоћ у формулисању захтева за промену имена покрајине потражи од историчара, географа и етнолога, а исто је најавила и Катарина Патрногић: „Ми ћемо да направимо аргу-менте преко историчара, географичара итд“³⁰. Како би „научно“ утемељи-ла свој захтев, покрајинска Статутарна комисија је формирала „експерт-ску“ групу за питање назива Покрајине. Групу је чинило десет Албанаца и један Србин, што је одсликавало политички и национални однос сна-га у Покрајини у том периоду.³¹ У раду групе су учествовали Фехми Ага-ни, Хасан Калеша, Муса Гаши, Антон Чета, Мехди Барди, Идриз Ајети, Скендер Ризај, Атанасије Урошевић, Абдула Зајми, Ганиљ Љуботени и Марк Краснићи. У питању су углавном били припадници албанске интелектуалне елите, запослени као професори на Филозофском факултету у Приштини. Од 11 чланова, Скендер Ризај је био једини историчар, Ата-насије Урошевић, Муса Гаши и Марк Краснићи били су географи, Фехми Агани социолог, Хасан Калеша оријенталиста, док су остали били про-фесори албанског језика и књижевности.³²

У складу са политичком атмосфером у држави, „група експерта“ је утврдила да је термин Метохија „неадекватан“, да је „многа правил-нији“ назив за ову област „Дукађин“ и потом препоручила да се покраји-на зове „Косово“.³³ Група експерата је поднела извештај од шест страна покрајинској Статутарној комисији која га је у целини преузела и укљу-чила у своје званичне предлоге за уставним променама.

Статутарна комисија Скупштине АП Косова и Метохије је 23. априла 1968. изашла са захтевима за променама устава Југославије и Ср-бије. Низ предлога, образложених на 55 страна, били су у функцији па-

29 ДАС, БИА, III-120, ф. 3, Наставак седнице о статуту Покрајине, 16. 3. 1968, а. ј. 5.

30 Исто, а. ј. 6.

31 Благоје Павловић, *Албанизација Косова и Метохије*, (Београд: Европско слово, 1996), 212

32 ДАС, БИА, III-136, Извештај о непријатељској делатности и антисоцијалистичким појавама у срединама просветних радника, средњошколске и студентске омладине на Космету, а. ј. 17; Вукадиновић, *Аутономија Косова и Метохије у Србију (1945–1969)*, 476–477; Vujadin Milanović, *Univerzitet u Prištini i mreži velikoalbanske strategije*, (Priština: Jedinство 1990), 71–77; Rexhep Qosja, *Nezaštićena sudbina. O Albancima u Jugoslaviji danas*, (Zagreb: HSL, 1990), 44–45.

33 Павловић, *Албанизација Косова и Метохије*, 212–215.

ралисања српске државности на подручју Аутономне покрајине Косова и Метохије. Предлози су подразумевали да покрајине стекну одвојене правосудне и законодавне системе од Србије и да се потврде као засебни чиниоци југословенске федерације, са одвојеним делегацијама у Већу народа Савезне скупштине.³⁴ Поред ових захтева, Комисија за питања статута изнела је предлог да се промени име покрајине, тако што би реч „Метохија“ била уклоњена из њеног назива, а у назив покрајине био додат атрибут „социјалистичка“.³⁵

У образложењу овог захтева, Статутарна комисија је навела да „у албанској топономиграфији уопште не постоји појам Метохије ни у ужем опсегу“. Други аргумент комисије био је да „појам ‘Метохија’ у схватању српског становништва обухвата само подручје у сливу Пећке и Дечанске Бистрице и некадашњег Хвосна“ и да тај термин „ни у ком случају не обухвата“ и суседне области, као и да „Ђаковица, Подримље, Призренска котлина, Подгорје, Хас, Река, Опопље и Средска никада нису били обухватани појмом Метохија“. Насупрот тврдњама покрајинске Статутарне комисије и њене „експертске групе“, студије географа Јована Цвијића су под појмом „Метохија“ обухватале ширу област од подручја у сливу Пећке и Дечанске Бистрице. Осим тога, Цвијић је шире подручје, које је обухватало и градове Пећ, Исток, Клину, Призрен, Ораховац, Суву Реку и Ђаковицу означавао делом јединствене тектонске котлине „Метохија и Призренска област“.³⁶

Док у етимологију речи „Косово“ није залазила, Статутарна комисија је анализирала порекло речи „Метохија“ и закључила да се ради о хришћанском и православном пандану исламском „вакуфу“, који је представљао земљишни посед џамија. Иако је и сама претходно говорила о географском значењу појма „Метохија“, у следећем пасусу је поручила да „Метохија није ни географски ни административни термин“. Насупрот томе, навела је да „појам Косова има три значења: уже, средње и широко“, а под „ширим“ значењем подразумевала је да реч „Косово“ обухвата подручје Аутономне покрајине Косова и Метохије.³⁷

34 АЈ, КПР, II–5–b–2/63, Аутономна покрајина и проблеми у вези са остваривањем устава и променама уставних одредаба, 23. 4. 1967.

35 АЈ, КПР, II–5–b–2/63, Материјали Комисије за проучавање питања у вези са изменама и допунама Статута АП КиМ и покрајинске скупштине, 23. 4–25. 10. 1968.

36 Цвијић, *Основе за географију и геологију Македоније и Старе Србије*, 389–390.

37 АЈ, КПР, II–5–b–2/63, Аутономна покрајина и проблеми у вези са остваривањем устава и променама уставних одредаба, 23. 4. 1967, 50–51.

Псеудонаучне конструкције Статутарне комисије и њених експертата ишле су дотле да су у званично образложење за предлог о промени имена Покрајине унели и следећу реченицу: „Призренци, Подримљани, Горани, Ђаковчани и слични могу се у регионалном смислу осећати и сматрати Косовцима, али не и Метохијцима, исто као што се Аранђеловчани или Тополци могу сматрати и осећати Шумадинцима али не и Крагујевчанима“.³⁸ Статутарна комисија је географску област Метохија ставила у исти ранг са градом Крагујевцем, притом негирајући право становницима метохијских градова да се у регионалном смислу сматрају Метохијцима.

Комисија је навела и да се „Метохија као географски појам који би означавао одређену територију нигде не спомиње у историјским документима“, што је било у супротности са историјским чињеницама. Географски термин „Метохија“ су употребљавале и италијанске и албанске власти, што показују документи који се чувају у Централном државном архиву Албаније у Тирани.³⁹ У извештајима Четвртог батаљона италијанске карабинијерије Високом цивилном комесаријату за Косово, Дебар и Стругу о злочинима и прекршајима током 1941. године у селима Беле Воде, Синаје, Љубово, Драгољевац и Витомирица, навођено је да се ова села налазе у округу „Метохија – Дреница“.⁴⁰ Насупрот тврдњама покрајинске Статутарне комисије, реч „Метохија“ као географски термин употребљавали су и „Министарство за ослобођене крајеве“ и Министарство унутрашњих послова Краљевине Албаније у међусобној преписци 1942. године.⁴¹ Ови документи показују неутемељеност тврдње да се реч „Метохија“ није уопште употребљавала међу Албанцима.

Комисија је даље поручила да је „територија која се данас назива службено као Метохија позната под именом Дукађин“. Овај орган није улазио у порекло речи „Дукађин“, али је навео да је „Дукађински санџак представљао административну целину за време Турака“. Као доказ за постајање „Дукађинског санџака“, позвао се на школски уџбеник Алија Хадрија *Преглед историје Албанаца*, који је објављен у Приштини 1966.

38 Исто, 51.

39 Исто, 52.

40 Arkivi Qendror Shtetëror, fondi 167, Komisariati i Naltë Civil për Kosovën, Dibërën, Strugën, viti 1941, dosje 174, njesia arkivore 20, 31, 33, 38.

41 AQSH, fondi 152, Ministria e punëve të brendshme, viti 1942, dosja 1648, Korrespondencë e Ministrisë së Punëve të Brendshme me Ministrinë e Tokave të Liruarra mbi incidente të ndodhura kundër disa personave malazez në Metohi dhe në Pejë, si dhe mbi hyrjen e 100 malazezëve me lejkalimi të Prefekturës së Pejës në Mal të Zi.

године.⁴² Комисија је закључила да се „термин Дукађин и данас чује у највећем делу становништва ових крајева, без обзира којој народности припада“, док се „Метохија у народу ни данас не употребљава у обичном говору, јер тај термин не потиче из народа, него је он уведен административним путем“. На основу поменутих контрадикторних тврдњи, дошла је до закључка да би „правилније било да се покрајина зове Аутономна покрајина Косово и Дукађин“.⁴³

Ипак, Комисија је на крају извештаја закључила да се грађани Покрајине који се налазе ван њене територије „увек представљају као Косовари“. Осим тога, она је подсетила да се АП Војводина састоји из географских целина Срема, Баната и Бачке, „али се није ишло на комбиновани назив те Покрајине“. На основу свега изложеног, Статутарна комисија је изнела следећи предлог: „Да назив Аутономне покрајине буде ‘Косово–Косова’, што је адекватнији назив за територију ове Покрајине и као такав треба да буде заступљен у уставним документима“.⁴⁴

Две недеље касније, о захтеву покрајинских власти да се промени име покрајине обавештен је и Централни комитет Комунистичке партије Албаније у Тирани.⁴⁵ Иако је Статутарна комисија покушала да, уз помоћ албанских интелектуалаца, свој захтев за променом имена Покрајине представи у форми „научног извештаја“, састављени документ је више указивао на националну острашћеност његових аутора, него на научну аргументацију за промену имена Покрајине. Садржај извештаја „групе експерата“ који је Статутарна комисија преузела и уградила у своје предлоге за уставне промене, указивао је на то да је главни мотив захтева да се промени име Покрајине био то што је појам „Метохија“ сведочио о историјском српском и хришћанском присуству на тој територији. Поред тога, изbacивање речи Метохија представљало је демонстрацију

42 Годину дана касније, Хадријеу књигу објавио је и Завод за уџбенике у Београду. Видети: АЈ, КПП, II–5–b–2/63, Аутономна покрајина и проблеми у вези са остваривањем устава и променама уставних одредаба, 23. 4. 1967, 53; Али Хадри, *Преглед историје Албанаца за VI, VII и VIII разред основне школе*, (Београд: Завод за уџбенике, 1967), 33, 37. О административној подели Османског царства у области Метохије видети: Радован Самарцић и др. *Косово и Метохија у српској историји*, (Београд: Српска књижевна задруга, 1989), 51–52.

43 Исто.

44 АЈ, КПП, II–5–b–2/63, Аутономна покрајина и проблеми у вези са остваривањем устава и променама уставних одредаба, 23. 4. 1967, 55.

45 AQSH, Ish-Komitete të Partisë, 14, Politika në Kosovë (APPK), v. 1968, d. 2, Vërejtje dhe propozime në lidhje me ndryshimet dhe plotësimet e statutit të krahinës autonome të Kosovës e Metohisë, ardhur për njoftim Komitetit Qendror, 11. 5. 1968.

моћи Албанаца из покрајинског руководства Савеза комуниста. Промена имена аутономије требало је да покаже да се радило о албанској националној аутономији и да је њен назив могао да се мења у складу са албанским националним захтевима, без обзира на евентуално противљење овој промени од стране Срба.

*Однос српских комунистичких функционера према
предлогу да се промени име Покрајине*

Да је политичка клима у Југославији 1968. године погодовала оваквом приступу албанских функционера, показала је Четрнаеста седница Централног комитета Савеза комуниста Србије, одржана 29. и 30. маја 1968. Књижевник Добрица Ћосић и историчар Јован Марјановић су на седници изнели податке о погоршању међунационалних односа, о угрожавању безбедности и масовном исељавању Срба са Косова и Метохије. Остатак седнице протекао је у осуди њихових ставова, оптужбама да су „националисти“ и да су њихове тврдње о исељавању Срба из Покрајине „лажне“. На крају седнице, Централни комитет Савеза комуниста Србије је готово једногласно (само један члан ЦК није гласао „за“) усвојио посебан документ у којем су осуђени ставови Ћосића и Марјановића.⁴⁶ Председник Скупштине Србије Милош Минић је на овој седници обавестио чланове Централног комитета о плановима за промену Устава Југославије и Устава Србије, у деловима који су се односили на аутономне покрајине. Он је тада саопштио да су косовско-метохијски руководиоци предложили да се из имена ове покрајине избаци реч „Метохија“. Иако је Минић изјавио да би „он лично“ задржао реч Метохија, његов коментар овог проблема показивао је однос комунистичких власти у Србији према сопственом Уставу и српској државности: „Нека се на Косову састану и нека се договоре, нека реше, ако не могу да се договоре, нека онда виде шта већина мисли па нека тако реше и унесу у Устав. Зашто би ми у то улазили“.⁴⁷ Из Минићевих порука произилазило је схватање да назив Аутономне покрајине Косова и Метохије треба да буде унутрашње политичко питање партијске елите из ове аутономне покрајине, у које власти Србије не би требало да се мешају.

46 ДАС, Ђ-2, ф. 4, Централни комитет Савеза комуниста Србије – материјали са пленарних седница 1968, Четрнаеста пленарна седница Централног комитета СКС, 29. 5. 1968.

47 Исто, 344.

Минићевим излагањем на 14. седници ЦК СКС и његовим односом према албанским захтевима није био задовољан председник Уставне комисије Србије Драгослав Марковић. Ипак, он је своје незадовољство открио тек у мемоарима које је објавио 1987. године, док се на 14. седници ЦК СКС није јавио за реч да изрази неслагање са Минићевим оценама.⁴⁸ Марковић је као председник републичке Уставне комисије био кооперативан према захтевима из Приштине. Исто је важило за Петра Стамболића, који је касније тврдио да је Милош Минић „одједном“ почео да подржава све захтеве из Приштине уперене против суверенитета Србије у покрајинама.⁴⁹ Као први човек Савеза комуниста Србије током 1968. године, Петар Стамболић је сносио већу одговорност од Минића за паралисање суверенитета Србије у аутономним покрајинама. Стамболићев предлог да се уставна расправа медијски заташкава и сакрива од српске јавности био је један од предуслова за успех планова албанских руководилаца по питању уставних промена.

Уставна комисија Скупштине Србије је 5. јула 1968. сачинила Извештај о свом дотадашњем раду, у којем је изнела своје ставове о захтевима из Приштине поводом уставних промена. У Извештају је, између осталог, наведено: „У погледу назива Аутономне покрајине Косова и Метохије, Комисија сматра да о томе треба претходно да донесу одлуку надлежни органи Покрајине“.⁵⁰ Ова реченица из Извештаја је неколико месеци касније искоришћена од стране Фадила Хоџе као „правни основ“ за одлуку покрајинске скупштине да избаци реч „Метохија“ из назива Покрајине.

Током наредних месеци настављена је процедура у циљу промене устава, али питање употребе речи „Метохија“ углавном није спомињано у расправама о новом уставном положају аутономних покрајина. Међу појединачним реакцијама, издваја се писмо које је Павле Јовићевић, некадашњи секретар Обласног комитета КПЈ за Косово и Метохију и председник покрајинске скупштине од 1956. до 1960, послао Фадиљу Хоџи. Јовићевић се успротивио брисању речи „Метохија“ из назива аутономне покрајине и изнео аргументе против овог чина.⁵¹

Питање промене имена покрајине поново је покренуто на седници покрајинске Статутарне комисије у октобру 1968. године. Члан коми-

48 Dragoslav Marković, *Život i politika 1967–1978, Knjiga prva*, (Beograd: Rad, 1967), 68.

49 Venceslav Glišić, *Susreti i razgovori. Prilozi za biografiju Petra Stambolića*, (Beograd: Službeni glasnik, 2010), 119–121.

50 ДАС, Републичка конференција ССРНС, Материјали са седница Председништва РК ССРНС, к. 3, 1968, Извештај Комисије за уставна питања, Београд, 5. јул 1968, 33.

51 ДАС, БИА, III-120, ф. 8, Седница Комисије за Статут АКМО, октобар 1968, 90.

сије Ђуро Трбовић први је отворио ову тему обавестивши присутне да у извештају Републичке уставне комисије стоји да о томе треба да одлучи Покрајина. Фадил Хоџа је тада открио да је добио писмо од Павла Јовићевића и поручио да избацавање речи Метохија не треба да буде извршено на начин који би се тумачио тако да „већина намеће мањини“ ову промену, „посебно ако је та мањина једна националност“.⁵² Он је поручио да ће тај предлог наићи на оштро противљење Црногораца из Пећи, као и неких српских кадрова, због чега је препоручио да српски и црногорски кадрови из Покрајинског комитета оду у српске и црногорске средине како би „објаснили“ тамошњем становништву и нижим партијским органима исправност ове промене. За тај посао препоручио је функционере Блажу Радоњића и Илију Ђукића, док је Милета Лазића препоручио за вођење кампање у штампи са истим циљем.⁵³

Хоџа је као потенцијално „компромисно решење“ споменуо и опцију да се покрајина на српском језику и даље зове „Косово и Метохија“, а да се у документима на албанском језику користи само реч „Kosova“. Ово је образложио тиме да се град Урошевац на албанском звао „Ferizaj“.⁵⁴ Правник Сурија Пуповци оштро се противио компромису по овом питању: „Треба имати у виду огромну политичку штету коју можемо проузроковати ако одустанемо од овог имена. Дозволите, ради се о имену (покрајине, прим. аут.), о једној такорећи најбитнијој ствари у уставним изменама“.⁵⁵

Један од аргумената против промене имена био је тај што су први политички и партијски органи територијалне аутономије у својим именима садржали реч Метохија – Обласни комитет КПЈ за Косово и Метохију, НОВ и ПО Косова и Метохије, Обласни народноослободилачки одбор Косова и Метохије... Као противаргумент, Пуповци је навео да су се у партијским документима за време рата повремено користили и називи „Хрватска и Далмација“ или „Црна Гора и Бока“, који после рата нису задржани у употреби.⁵⁶

На октобарској седници Статутарне комисије сазрела је свест да је републичка Уставна комисија „овластила“ покрајинске власти да саме

52 Исто, 89.

53 Исто, 92–93.

54 Исто, 92–93; Miloš Mišović, *Ko je tražio republiku*, (Beograd: Narodna knjiga, 1987), 198–199; Гагаловић, *Бурна времена. Косово и Метохија у државној политици Југославије 1966–1969*, 219–220.

55 ДАС, БИА, III-120, ф. 8, Седница Комисије за Статут АКМО, октобар 1968, 93.

56 Mišović, *Ko je tražio republiku*, 250.

одлуче о промени имена покрајине, иако је у питању била категорија савезног и републичког устава. Постојање овог „овлашћења“ из извештаја Републичке изборне комисије у расправи истакли су Ђуро Трбовић, Газменд Зајми и Јовица Иванчевић. Председнику покрајинске скупштине Фадиљу Хоци у том тренутку и даље није било јасно на који начин је ову одлуку требало формално спровести: „Које је то тело које треба да донесе став? Пошто смо ми овлашћени да Косовари сами донесу став. Које је то тело? Да ли Скупштина? Да ли Социјалистички савез? Да ли консултација између њих? Није ми јасно сасвим“.⁵⁷

Пошто је Извештај републичке Уставне комисије из јула 1968. протумачен тако да су покрајинским властима дате одрешене руке по питању промене имена, као једина преостала препрека у њеном извршењу наведени су српски и црногорски кадрови на нивоу Покрајине. Међутим, једини од њих који је на седници Статутарне комисије покушао да доведе у питање брисање речи „Метохија“ из назива аутономне покрајине био је Милош Секуловић. Он је поручио да његова „осећања нису повређена са називом ‘Косово’“, али да би ипак требало дозволити да се чује и научна аргументација која иде у прилог очувању речи „Метохија“ у називу Покрајине.⁵⁸

Након што су Јован Печеновић и Јовица Иванчевић споменули да и енциклопедија Југославенске академије знаности и умјетности из Загреба пружа снажно научно упориште задржавању речи „Метохија“ у називу Покрајине, Фадиљ Хоца је довео у питање стручност људи „ван Косова“ за ову тематику. Он је на следећи начин пресекао покушаје давања другачијег тумачења употребе речи Метохија: „Што се тиче народа Косова и Метохије ми знамо да, сем Пећанаца, нико други питање поставити неће. Као народ. Нико. Ја сам Ђаковар, никада за себе нисам рекао Метохијац. У свом животу. Нити мој отац, нити мој деда. Ми смо Косовари увек били. Увек смо Косовари били“.⁵⁹ Хоцино излагање подржао је Илија Вакић, који је понудио помоћ у политичком раду са циљем убеђивања Срба и Црногораца да прихвате брисање речи Метохија из назива аутономне покрајине.⁶⁰

Пошто је Статутарна комисија предложила да медији припреме јавност у Покрајини за промену имена, приштинско *Јединство* је 11.

57 ДАС, БИА, III-120, ф. 8, Седница Комисије за Статут АКМО, октобар 1968, 93.

58 Исто, 95.

59 Исто, 96.

60 ДАС, БИА, III-120, ф. 8, Седница Комисије за Статут АКМО, октобар 1968, 96.

новембра 1968. објавило текст под насловом „Које име дати покрајини: Косово и Метохија или само Косово?“. Унутар чланка објављено је интервјуисање дванаест грађана, од чега седам Албанаца, четворо Срба и једне Муслиманке. Анкета коју је спровело *Јединство* показала је да не постоји велика подршка грађана за изbacивање речи „Метохија“ из назива Покрајине. Против промене назива била је већина интервјуисаних Срба, али и двоје Албанаца, који су у анкетама изјављивали да су „навикли на стари назив“. Један интервјуисани Албанац је поручио да му је „свеједно“ како ће се Покрајина звати, док су четворица Албанаца били за промену имена и изbacивање речи „Метохија“.⁶¹

Након три недеље, 2. децембра 1968, *Јединство* је објавило наставак своје анкете о имену Покрајине. Интервјуисани инжењер из Приштинe Ђорђе Комад оштро се успротивио изbacивању речи „Метохија“ и поручио да би дискусију о промени имена требало прекинути, јер „распирује најниже страсти код једног дела слабо обавештеног становништва“ и да „може само да штети“. С друге стране, интервјуисани Албанци су углавном тврдили да је овај простор „у прошлости био познатији као Косово него као Метохија“ и да зато треба променити име покрајине.⁶² Иако је и међу Србима и међу Албанцима било грађана који су поручили да им је „свеједно“ како ће се покрајина звати, извештаји *Јединства* указивали су на присуство националне ноте у расправи о имену покрајине, коју је покренула Статутарна комисија Скупштине Косова и Метохије.

*Накнадна промена уставних амандмана и изbacивање речи
„Метохија“ из назива Покрајине*

Савезна Уставна комисија је 24. октобра 1968. сачинила нацрт Предлога уставних амандмана који је предвиђао значајно слабљење суверенитета Србије у аутономним покрајинама.⁶³ Ипак, у нацрту Предлога уставних амандмана коришћен је назив „Аутономна покрајина Косово и Метохија“.⁶⁴ Уз текст нацрта предлога амандмана, партијском врху је достављена и „Информација у вези са променама одређених одредби устава“ у којој је наведено да су неки од предлога Комисије за промену

61 „Које име дати Покрајини: Косово и Метохија или само Косово?“, *Јединство*, 11. 11. 1968, 5.

62 „Које име дати Покрајини: Косово и Метохија или само Косово?“, *Јединство*, 2. 12. 1968, 5.

63 АЈ, ЦК СКЈ, Проширени Биро Председништва ЦКСКЈ, III–К.2/1-6, ф. 2, Материјали разматрани на седници 31. октобра 1968 године, Текст предлога уставних амандмана.

64 Исто.

Статута АП КиМ ипак одбачени, попут предлога да покрајине у називу додају атрибут „социјалистичке“ и да се положај аутономних покрајина, уместо статутом, регулише „уставом“ или „уставним законом“. У Информацији није било речи о захтеву за избацавањем речи „Метохија“ из назива Аутономне покрајине Косова и Метохије.⁶⁵

Истог дана када је савезна Уставна комисија сачинила нацрт Предлога уставних амандмана, 24. октобра 1968, одржан је састанак Јосипа Броза са делегацијом Покрајинског комитета СКС за Косово и Метохију. Председник Покрајинског комитета Вели Дева тада се жалио Брозу да је „чак и таква обична ствар као што је предлог да се Аутономна покрајина зове Социјалистичка аутономна покрајина био одбијен“. На то је Броз поручио да „не разуме зашто се онемогућава покрајини да се зове Социјалистичка Аутономна Покрајина“.⁶⁶ Његова порука је приморала српско руководство да одмах промени свој, до тада одлучан став по питању додавања атрибута „социјалистичка“ називима аутономних покрајина.

Броз је на састанку рекао да „још није детаљно упознат са свим променама које се предлажу у Уставу“, па је затражио од покрајинских комуниста да му се предлози и материјал о уставним амандманима што пре припреме.⁶⁷ Већ сутрадан, 25. октобра 1968, Фадиљ Хоџа је на Брозову адресу послао материјал Статутарне комисије АП КиМ са захтевима за промену уставног положаја аутономних покрајина и њиховим образложењима. Брозу је тада достављен и извештај „експертске групе“ о „неадекватности“ употребе речи Метохија.⁶⁸

Месец дана касније, 25. новембра 1968, председник Савезне уставне комисије Милентије Поповић је пред посланицима Савезне скупштине представио коначан Предлог уставних амандмана. У предложеној верзији уставних амандмана, назив покрајине је био „Социјалистичка Аутономна Покрајина Косово и Метохија“.⁶⁹ Иако је од разговора Броза са покрајинским руководиоцима 24. октобра 1968. до утврђивања пред-

65 АЈ, ЦК СКЈ, Проширени Биро Председништва ЦКСКЈ, III–K.2/1-6, ф. 2, Материјали разматрани на седници 31. октобра 1968 године, Информација у вези са променама неких одредаба Устава, 11–15.

66 АЈ, КПР, II–2/364, Пријем делегације Покрајинског комитета СК Србије за Косово и Метохију, 24. 10. 1968, Забелешка о разговору председника Тита са члановима делегације Покрајинског комитета СК Космета, 12–13, 18.

67 Исто, 18.

68 АЈ, КПР, II–5–b–2/63, Извештај о раду Комисије за проучавање питања у вези са изменама и допунама Статута АП Косова и Метохије, 25. 10. 1968.

69 АЈ, 160-784, Савезно веће, Записник 77. седнице Савезног већа одржане 25. и 26. новембра 1968.

лога уставних амандмана 25. новембра 1968. дошло до нових прихватања захтева из Приштине, реч „Метохија“ је још увек била део званичног назива покрајине.

Коначну иницијативу предузели су покрајинска Скупштина и њен председник Фадиљ Хоџа неколико дана пред усвајање уставних амандмана у Већу народа Савезне скупштине. *Политика* је 12. децембра 1968. пренела кратку вест да ће Покрајинско веће Косова и Метохије разматрати „предлог промене назива Аутономне покрајине Косова и Метохије”.⁷⁰ Иако је назив аутономних покрајина био део Устава Југославије и Устава Србије, новинари *Политике* у извештају нису поставили питање надлежности Покрајинског већа Скупштине Косова и Метохије да расправља о овом питању.

На заједничкој седници Покрајинског и Организационо-политичког већа Скупштине АП Косова и Метохије 12. децембра 1968. усвојен је предлог о избацивању речи „Метохија“ из назива покрајине. *Политика* је 13. децембра на четвртој страни листа објавила вест под називом „Косово – уместо Косова и Метохије“. Тиме је јавност обавештена о одлуци покрајинске Скупштине да промени име покрајине. Приштинско *Јединство* је у првом следећем броју објавило ову вест под називом „Социјалистичка аутономна покрајина Косово“.⁷¹

Образложење одлуке дала је потпредседница Скупштине Катарина Патрногић која је поручила да „према информацијама Покрајинске конференције Социјалистичког савеза за Косово и Метохију, у већини свих дискусија радни људи у Покрајини – Албанци, Црногорци, Срби и Турци, изразили су мишљење да се садашњи назив Покрајине Косова и Метохије промени у назив Социјалистичка Аутономна Покрајина Косово“.⁷² Она је поручила да постоје „геополитички, топономаграфски и практични разлози“ за промену имена. Као „геополитички разлог“ Патрногић је навела да „не постоји никаква битна разлика у деловима Покрајине са називом Косово и деловима са називом Метохија, а да, уколико и има разлике, она је толико безначајна да не заслужује да се огледа и у посебним називима“.⁷³ Она је потом поновила делове извештаја „групе експерата“ Статутарне комисије о овој теми у којем су наведени „на-

70 С.Н. „Предлог одлуке за промену назива Косова и Метохије разматраће се 12. децембра“, *Политика*, 10. 12. 1968, 8.

71 „Социјалистичка Аутономна Покрајина Косово“, *Јединство*, 16. 12. 1968, 6.

72 *Исто*.

73 Драгош Ивановић, „Косово – уместо Косова и Метохије“, *Политика*, 13. 12. 1968, 4.

учни“ аргументи албанских интелектуалаца за избацивање речи „Метохија“. Патрногић је поновила и конструкцију да се Призренци, Подримци и Ђаковчани не могу сматрати Метохијцима, „исто као што се Аранђеловчани или Тополци не могу осећати Крагујевчанима“.⁷⁴

На крају, сумирајући своје излагање, Патрногић је промену имена покрајине још једном означила и као вољу Срба и Црногораца у покрајини: „Имајући у виду да је ово питање проучено и да постоји низ веома убедљивих аргумената који иду у прилог промени назива а уз све ово, полазећи од расположења грађана и радних људи Косова – Албанаца, Срба, Црногораца и Турака, залажем се у име Комисије за Статут да већа утврде предлог о промени назива Покрајине, како је то предложено у материјалу, а да се он достави Савезној и Републичкој скупштини“.⁷⁵ У дебати о промени назива покрајине учествовали су и посланици Бајрам Мусај, Абдула Краснићи, Добрила Тодосић, Шефхет Тога и Енвер Ђерђеку, који су подржали предлог о промени имена. Посланик из Пећи Иво Марковић истакао је да „још има нејасноћа у погледу потребе за промену назива Покрајине“ и да би разлози за ову промену требало подробније да се објасне грађанима. Ипак, посланици Скупштине АП Косова и Метохије су након тога једногласно изгласали предлог о новом називу аутономне покрајине.⁷⁶

Турски комунистички функционер са Косова и Метохије Кадри Реуфи је осамдесетих година у разговору са новинаром Милошем Мишовићем промену назива покрајине 1968. означио као један од показатеља албанске политичке доминације на том простору. Према Реуфијевој тврдњи, Срби и Црногорци у покрајини, укључујући и оне у органима власти, махом су се противили овој промени, али су били прегласани и приморани да се повинују захтеву политички утицајнијих Албанаца у Партији.⁷⁷ Заправо, Кадри Реуфи је као члан покрајинске Статутарне комисије међу првима подржао предлог за избацивање речи „Метохија“, а исто су учинили и српски и црногорски чланови овог тела, са делимичним изузетком Милоша Секуловића.

Четири дана пред седницу Већа народа Савезне скупштине посвећену промени Устава СФРЈ, 12. новембра 1968, Фадиљ Хоџа је послао писмо председнику Савезне скупштине Милентију Поповићу у којем

74 „Социјалистичка Аутономна Покрајина Косово“, *Јединство*, 16. 12. 1968, 6.

75 *Исто*.

76 *Исто*.

77 Мишовић, *Ко је тражио Republiku*, 254.

је затражио да се предложени уставни амандмани промене у складу са одлуком покрајинске скупштине о промени имена покрајине.⁷⁸ Он је навео да је одлука донета „у смислу Извештаја Комисије за уставна питања Скупштине СР Србије у погледу назива Аутономне Покрајине Косова и Метохије, који су у јулу 1968. усвојила сва већа Скупштине Србије“. На тај начин, Хоџа је у неформалном извештају републичке Уставне комисије о свом раду од 5. јула 1968. тражио „легално“ упориште за бављење питањем имена покрајине од стране покрајинске скупштине.

Одлука Скупштине Косова и Метохије о промени имена покрајине пре промене државног и републичког устава формално је била неуставна и необавезујућа. Ипак, она је указивала на политички однос снага у земљи 1968. године, према којем је покрајинска скупштина покретала политичке иницијативе, које је српско руководство потом прихватао. Истог дана када је Скупштина Косова и Метохије донела одлуку о промени имена, 12. децембра 1968, Милентије Поповић је на седници Комисије Савезне скупштине за уставна питања обавестио присутне да је добио писмо од Фадиља Хоџе, у којем је обавештен „да су они донели одлуку да се назив Покрајине промени од Косова и Метохије у Косово“. Поповић је рекао и да је „у ранијим разговорима“ договорено да се у Покрајини „споразумеју“ о томе, и да ће „када они одлуче“, Савезна комисија за уставна питања тај назив унети у текст уставних амандмана.⁷⁹ Он је поручио да би, пошто је у тексту уставних амандмана који је достављен посланицима на разматрање коришћена реч Метохија, савезна Уставна комисија требало да предложи да се свуда у тексту амандмана где се спомињала Аутономна покрајина Косово и Метохија изврши промена и унесе нови назив покрајине.⁸⁰ Милентије Поповић је накнадну промену уставних амандмана у складу са политичким захтевом из Приштине на седници представио као „техничку“ ствар и одмах приступио њеном извршењу. Он је захтев Фадиља Хоџе 13. децембра проследио председницима Већа народа и Савезног већа Скупштине Југославије.

Веће народа Савезне скупштине је на седници одржаној 16. децембра 1968. усвојило предлоге за измену Предлога уставних амандма-

78 АЈ, 160, Законодавна и друга акта 29. 6. 1963–15. 5. 1974, Допис председника Покрајинске скупштине Фадиља Хоџе председнику Савезне скупштине и председнику Скупштине Србије, 12. 12. 1968.

79 АЈ, 160, Савезна скупштина, 3932, Заједничка комисија свих већа за уставна питања 1968–1970, Стенографске белешке седнице Комисије Савезне скупштине за уставна питања, 12. 12. 1968, 12/6.

80 Исто.

на. Упечатљиво је да ниједна републичка скупштина у Југославији није поднела предлог за накнадну измену неког од уставних амандмана, али је то учинила Скупштина Аутономне покрајине Косова и Метохије. У записнику са седнице Већа народа, наведено је да је ово веће једногласно усвојило предлог Покрајинске скупштине Косова и Метохије да се у амандману VII речи „Социјалистичком Аутономном Покрајином Косовом и Метохијом“ замене са „Социјалистичком Аутономном Покрајином Косово“. На исти начин, реч „Метохија“ је из назива покрајине обрисана и у амандману XVIII.⁸¹ Отворено је питање да ли је Покрајинска скупштина Косова и Метохије имала ингеренције да Већу народа Савезне скупштине доставља захтев за накнадну промену Предлога уставних амандмана.⁸²

Савезно веће Савезне Скупштине СФРЈ је на седници 18. децембра 1968. једногласно усвојило измене Предлога уставних амандмана, које је претходно усвојило Веће народа, према којима је назив покрајине промењен у „Социјалистичка Аутономна Покрајина Косово“.⁸³ Социјално-здравствено веће Савезне скупштине подржало је уставне амандмане на седници 24. децембра, Организационо-политичко веће је 25. децембра учинило исто, а 26. децембра 1968. сагласност са предложеним Уставним законом за спровођење уставних амандмана изразило је и Просветно-културно веће. Потом су, на заједничкој седници Савезног већа и Већа народа Савезне Скупштине 26. децембра 1968. проглашени амандмани на Устав Југославије.⁸⁴ У амандману VII, у којем су набрајане федералне јединице СФРЈ, наведена је и „Социјалистичка аутономна покрајина Косово“, чиме је покрајина први пут у највишем законском акту Југославије споменута са новим именом. Амандман XVIII, који се у целости односио на аутономне покрајине, у значајној мери је ослабио суверенитет Србије на простору аутономних покрајина и довео је у питање њену државност.⁸⁵

81 AJ, 160-229, Веће народа, 29. седница Већа народа, 16. 12. 1969, стр. 2, 8.

82 Након што је Предлог амандмана на Устав Југославије ушао у скупштинску процедуру, предлоге за даље промене могла су да подносе већа радних заједница, којима је Савезно веће на седници 26. новембра доставило Предлог уставних амандмана. Видети: AJ, 160-784, Савезно веће, Записник 77. седнице Савезног већа одржане 25. и 26. новембра 1968.

83 AJ, 160-784, Савезно веће, Записник 79. седнице Савезног већа одржане 17. и 18. децембра 1968; *Izmenе u saveznom ustavu*, Beograd 1969.

84 AJ, 160-853, Законодавна и друга акта. Одлука о проглашењу уставних амандмана; *Izmenе u saveznom ustavu*, 87; *Косово и Метохија. Век важних догађаја*, 161.

85 *Izmenе u saveznom ustavu*, 45; Вукадиновић, *Аутономија Косова и Метохије у Србији*, 701–702.

Скупштина Србије је 29. јануара донела амандмане на Устав Србије, који су потврдили све промене Устава Југославије по питању аутономије Косова и Метохије.⁸⁶ У амандману V наведено је да се у саставу Социјалистичке Републике Србије налазе Социјалистичка Аутономна Покрајина Косово и Социјалистичка Аутономна Покрајина Војводина. У седмом члану овог амандмана наведено је да у Социјалистичкој Аутономној Покрајини Косово постоји Врховни суд Косова, који за територију покрајине врши дужност и права републичког врховног суда.⁸⁷ Осим што су укинули надлежности Врховног суда Србије на територији аутономних покрајина, посланици Скупштине Србије су изгласавањем овог амандмана одлучили и да уклоне реч „Метохија“ из назива аутономне покрајине у највишем правном акту републике.

Важну улогу у доношењу уставних амандмана имала је медијска цензура. Промени Устава Југославије 26. децембра 1968. и промени Устава Србије 29. јануара 1969. године *Политика* и *Борба* посветиле су занемарљиво мало пажње, док промени уставног положаја аутономних покрајина нису посветиле ниједну реченицу. У кратким сутрашњим извештајима о променама Устава Југославије и Устава Србије, новине су се бавиле периферним питањима попут промене броја посланика у већима савезне и републичке скупштине.⁸⁸

С обзиром на то да Статут покрајине још увек није био промењен, покрајински службени лист је и даље излазио под именом „Службени лист Аутономне покрајине Косова и Метохије“. Коначно, на седници покрајинске скупштине 24. фебруара 1969. проглашен је Уставни закон Социјалистичке Аутономне Покрајине Косово.⁸⁹ Одлуку о проглашењу Уставног закона потписао је председник покрајинске Скупштине Фадиљ Хоџа, који је још 1943. године први пут иницирао избацивање речи „Метохија“ из назива ове области. Уставни закон је ступио на снагу 25. фебруара 1969. његовим објављивањем у покрајинском службеном листу, који је тог дана први пут изашао под именом „Службени лист Социјали-

86 Уставни амандмани са уставним законом за спровођење уставних амандмана V и VII, Београд 1969.

87 Исто, 7–8.

88 Даворин Рибникар, „Проглашени уставни амандмани“, *Политика*, 27. 12. 1968, 7; „Друштво без националне доминације“, *Политика*, 30. 1. 1969, 5; Вукадиновић, *Аутономија Косова и Метохије у Србији (1945–1969)*, 709–710.

89 *Службени лист Социјалистичке аутономне покрајине Косова*, 1969, 169. *Косово и Метохија. Век важних догађаја*, 162.

стичке аутономне покрајине Косова“. Тиме је, 25. фебруара 1969. године реч „Метохија“ и формално избачена из назива аутономне покрајине.

Закључак

Као и остале промене у функцији укидања суверенитета Србије у аутономним покрајинама, избацивање речи „Метохија“ из назива Аутономне покрајине Косова и Метохије извршили су посланици Скупштине Југославије и посланици Скупштине Србије на седницама посвећеним уставним променама 1968. и 1969. године. У питању су били недемократски органи, у служби једнопартијске диктатуре Савеза комуниста и Јосипа Броза. Промене савезног и републичког устава нису имале демократски легитимитет, нису потврђене од стране грађана на референдуму, нити су их изгласали посланици који су изабрани на вишестраначким изборима, а медији су, по директном налогу партије, сакривали вест о промени државног устава од грађана. То показује на који начин су парламент, медији и друге државне институције губиле своју изворну улогу и постајале инструмент за остваривање интереса аутократског режима. Чињеница да је Покрајинско веће Скупштине Косова и Метохије прво донело одлуку о промени имена Покрајине, без претходне промене Устава Југославије и Устава Србије, указује на праксу југословенских комуниста да крше уставне и законске процедуре које су сами прописали. Важну улогу у избацивању речи „Метохија“ имао је председник Савезне скупштине Милентије Поповић, који је захтев Фадила Хоџа да се предложени текст уставних амандмана накнадно промени избацивањем речи „Метохија“ из назива покрајине, представио као „техничку ствар“ и потом ургирао да се овај захтев укључи у амандмане на уставне амандмане на седници Већа народа 16. децембра 1968. године.

Док су остале промене донете уставним амандманима 1968. и 1969. године директније угрожавале присуство Србије у њеним аутономним покрајинама, избацивање речи „Метохија“ из назива Аутономне покрајине Косова и Метохије представљало је важан симболички чин у овом процесу. Албански функционери у покрајинском руководству су ову промену наметнули мимо воље већине Срба у покрајини и у републици. Срби са Косова и Метохије су посматрали и како албански комунистички функционери из Приштине намећу своју вољу по питању уставних промена највишим руководиоцима Савеза комуниста Србије, што је додатно деморалисало српско становништво у Покрајини. Уклањање из имена покрајине речи која је указивала на српско и православно присуство на том

простору, симболизовало је процес укидања српске државности и исељавања Срба са простора Косова и Метохије током комунистичке власти.

Резиме

Избацивање речи „Метохија“ из назива Аутономне покрајине Косова и Метохије извршено је на другачији начин од осталих промена верификованих амандманима на Устав Југославије и Устав Србије 1968. и 1969. Након што су албански функционери и покрајинска Статутарна комисија уврстиле овај захтев у предлоге за промену уставног положаја аутономних покрајина, Уставна комисија Србије је у извештају о свом раду 5. јула 1968. закључила да би о овом питању требало постићи договор унутар Покрајине. Након тога, у наредним месецима питање коришћења речи „Метохија“ у називу покрајине углавном није покретано на седницама државних органа посвећеним уставним променама. У коначном Предлогу амандмана на Устав Југославије, који је Милентије Поповић представио у Савезној скупштини 25. новембра, коришћен је назив „Косово и Метохија“. Међутим, четири дана пре усвајања уставних амандмана у Већу народа Савезне Скупштине, Фадиљ Хоџа је обавестио Милентију Поповића да је Скупштина АП КиМ усвојила одлуку о уклањању речи Метохија из назива Покрајине. Као „правни основ“ за одлуку покрајинске Скупштине, Фадиљ Хоџа је навео извештај републичке Уставне комисије о свом раду од 5. јула 1968. Иако није имао законску обавезу да то учини, Председник Савезне скупштине Милентије Поповић је интервенисао да се захтев Фадиља Хоџе накнадно уврсти у амандмане на уставне амандмане. Избацивање речи „Метохија“ из назива покрајине у тексту уставних амандмана извршено је на дан њиховог доношења у Већу народа Савезне скупштине 16. децембра 1968. године.

Sources and Literature

- Arhiv Jugoslavije: Fond 160, Savezna narodna skupština; Fond 507, Centralni komitet Saveza komunista Jugoslavije; Fond 837, Kabinet Predsednika Republike
- Arkivi Qendror Shtetëror. Fondi 14, Arkivi i Partisë – Struktura
- Državni arhiv Srbije: Fond Savez komunista Kosova; Fond Centralnog komiteta Saveza komunista Srbije; Fond Bezbednosno-informativne agencije; Fond Republičke konferencije Socijalističkog saveza radnog naroda Srbije
-
- Cvijić, Jovan. *Balkansko poluostrvo i južnoslovenske zemlje*. Beograd: Narodna biblioteka Srbije, 2012. (Cyrillic)

- Cvijić, Jovan. *Osnove za geografiju i geologiju Makedonije i Stare Srbije*, ur. Dragutin Petrović, Dragutin Ranković. Beograd: SANU, 1996. (Cyrillic)
- Dimić, Ljubodrag. *Istorija srpske državnosti. knjiga 3. Srbija u Jugoslaviji*. Novi Sad: SANU, 2001. (Cyrillic)
- Gatalović, Miomir. *Burna vremena. Kosovo i Metohija u državnoj politici Jugoslavije 1966–1969*. Beograd: Institut za savremenu istoriju, 2018. (Cyrillic)
- Gatalović, Miomir. *Kosovo i Metohija u jugoslovenskoj državnoj politici Jugoslavije 1958–1965*. Beograd: Institut za savremenu istoriju, 2016.
- Glišić, Venceslav. „Bujanska konferencija (31. decembar 1943–2. januar 1944)“. *Vojnoistorijski glasnik* 1/1990, 107–125.
- Glišić, Venceslav. *Susreti i razgovori. Prilozi za biografiju Petra Stambolića*. Beograd: Službeni glasnik, 2010.
- Hadri, Ali. *Narodnooslobodilački odbori na Kosovu (1941–1945)*. Priština: Zavod za istoriju Kosova, 1975.
- Hadri, Ali. *Pregled istorije Albanaca za VI, VII i VIII razred osnovne škole*. Beograd: Zavod za udžbenike, 1967. (Cyrillic)
- *Izmene u saveznom ustavu*. Beograd: Prosveta, 1969.
- Jagodić, Miloš. *Srbija i Stara Srbija (1839–1868). Nasleđe na jugu*. Beograd: Evoluta, 2016. (Cyrillic)
- Jagodić, Miloš. *Srpsko-albanski odnosi u Kosovskom vilajetu: (1878–1912)*. Beograd: Zavod za udžbenike, 2009. (Cyrillic)
- Jevtić, Atanasije. „Hronika stradanja Srba na Kosovu i Metohiji (1941–1989)“. *Bogoslovlje* 1–2/1989, 55–79. (Cyrillic)
- *Kosovo i Metohija. Vek važnih događaja*, ur. Momčilo Pavlović. Beograd: Institut za savremenu istoriju, 2014. (Cyrillic)
- Kostić, Jovan. *Kosovska kotlina kroz vekove. Staro Rujce*. Beograd: „Stojan Novaković“, 2014.
- Lalaj, Ana. „Konferenca e Bujanit, 31 dhjetor 1943 – 2 janar 1944, një analizë e rivlerësuar“. *Studime historike* 1–2/2011, 135–160.
- Marković, Dragoslav. *Život i politika 1967–1978, Knjiga prva*. Beograd: Rad, 1967.
- Milanović, Vujadin. *Univerzitet u Prištini u mreži velikoalbanske strategije*. Priština: Jedinstvo, 1990.
- Mišić, Siniša. *Istorijska geografija srpskih zemalja (VI–XVI vek)*. Beograd: Centar za istorijsku geografiju Filozofskog fakulteta; Požarevac: Narodni muzej „Požarevac“. (Cyrillic)
- Mišović, Miloš. *Ko je tražio republiku. Kosovo 1945–1985*. Beograd: Narodna knjiga, 1987.
- *Narodni odbor Autonomne kosovsko-metohijske oblasti 1943–1953. Osnovni materijali sa zasedanja*. Priština, 1955.

- Pavlović, Blagoje. *Albanizacija Kosova i Metohije*. Beograd: Evropsko slovo, 1996. (Cyrillic)
- Petranović, Branko. „Avnoj i Bujanska konferencija“. *Kosovo: prošlost i sadašnjost*, 131–137. Beograd: Međunarodna politika, 1989.
- Ristanović, Petar. *Kosovsko pitanje. 1974–1989*. Novi Sad: Prometej; Beograd: Informatika, 2020. (Cyrillic)
- Samardžić, Radovan i dr. *Kosovo i Metohija u srpskoj istoriji*. Beograd: Srpska književna zadruga, 1989. (Cyrillic)
- Slavković, Božica. *Političke, ekonomske i kulturne prilike na Kosovu i Metohiji 1929–1941*. Beograd: Prosveta; Princip, 2018.
- Slavković, Božica. „Političke, ekonomske i kulturne prilike na Kosovu i Metohiji 1929–1941“. Doktorska disertacija. Univerzitet u Beogradu. Filozofski fakultet. Odeljenje za istoriju, 2014. (Cyrillic)
- Stanojević, Stanoje. *Narodna enciklopedija srpsko-hrvatsko-slovenačka. II izdanje, II knjiga (I–M)*. Novi Sad; Sremski Karlovci: Budućnost; Knjižarnica Zorana Stojanovića, 2001. (Cyrillic)
- Urošević, Atanasije. *Kosovo*. Beograd: Naučno delo, 1965. (Cyrillic)
- *Ustavni amandmani sa ustavnim zakonom za sprovođenje ustavnih amandmana V i VII*. Beograd, 1969.
- Vukadinović, Igor. *Autonomija Kosova i Metohije u Srbiji (1945–1969)*. Beograd: Balkanološki institut SANU, 2021. (Cyrillic)
- Vukadinović, Igor. „Strogo poverljivi izveštaji ministra spoljnih poslova Albanije o situaciji u Jugoslaviji i na Kosovu i Metohiji“. *Istorija 20. veka* 1/2023, 159–176. DOI: 10.29362/ist20veka.2023.1.vuk.159-176
- *Zbornik Narodnooslobodilačkog rata, tom 1, Knjiga 19. Borbe na Kosovu 1941–1944*, ur. Fabijan Trgo. Beograd: Vojnoistorijski institut, 1969.

- *Borba*, 1968.
- *Jedinstvo*, 1968.
- *Politika*, 1968.

SUMMARY

Igor Vukadinović

REMOVAL OF THE WORD “METOHIIJA” FROM
THE NAME OF THE AUTONOMOUS PROVINCE
OF KOSOVO AND METOHIIJA IN 1968–1969

Abstract: This research attempts to shed light on the removal of the word “Metohija” from the name of the Autonomous Province of Kosovo and Metohija in 1968–1969, as well as the circumstances under which this change has been implemented. The research draws upon the unpublished archival documents from the Archives of Yugoslavia, State Archives of Serbia and Central state archives of Albania. Deputies of the Federal Assembly of Yugoslavia and the Assembly of Serbia removed the term “Metohija” from the name of the Autonomous Province of Kosovo and Metohija during assembly sessions in 1968 and 1969. The initiative was started by ethnic Albanian communist party officials from the Provincial committee of the League of Communist of Serbia for Kosovo and Metohija. The main reason for this step of the communist regime was that the word “Metohija” was witnessing about the Orthodox and Serbian presence in the history of that area.

Keywords: Metohija, Dukagjin, Kosovo, autonomy, national minorities, Yugoslavia, Josip Broz, Communist government

The removal of the word “Metohija” from the name of the Autonomous Province of Kosovo and Metohija in 1968–1969 was executed differently than other changes verified by amendments to the Constitution of Yugoslavia and the Constitution of Serbia in 1968 and 1969. In response to the demand initiated by Albanian communist officials in their proposal for constitutional changes, the Serbian Constitutional Commission determined that this matter should be addressed at the provincial level, within the government of Kosovo and Metohija. Following that, the question of removing the word “Metohija” from the name of the Autonomous Province of Kosovo and Metohija was not addressed again for the next several months. In the final draft of the amendments to the Constitution of Yugoslavia that Milentije Popović presented in the Federal Assembly of Yugoslavia on November 25, 1968, the name of the province was “Socialist Autonomous Province of Kosovo and Metohija”. However, four days before the adoption of constitutional amendments in the House

of Peoples of the Federal Assembly, Fadil Hoxha informed Milentije Popović that the Assembly of the Autonomous Province of Kosovo and Metohija decided to remove the word Metohija from the province's name. They requested the implementation of this decision into the Yugoslav Constitution. Fadil Hoxha cited the report of the Republican Constitutional Commission from July 5, 1968, as the “legal basis” for the unconstitutional decision of the provincial assembly. Milentije Popović, president of the Federal Assembly, played a significant role in the entire process, presenting Fadil Hoxha's intervention to change the proposed text of constitutional amendments as a “technical matter”, rather than a political issue. The removal of the word indicating Serbian and Orthodox presence in that area from the province's name symbolised the process of abolishing Serbian statehood in Kosovo and Metohija during communist rule.